

Taste
on

mixed

EMILIE
PINE
ATENA

puhna.

VANHEMPANI MUUTTIVAT ERILLEEN, kun olin viisi ja siskoni oli vauva.

Muistan heidät ennen eroa. Muistan heidät onnellisena parina. Muistan kotona vietettyjä syntymäpäiväjuhlia, naurua ja kynttilöiden puhaltamista. Heidät halaamassa toisiaan. Piiloleikin rehottavassa puutarhassa. Muistan että kiipesin talon takana olevalle rakennustelineelle ja jäin jumiin. Huusin apua, ja molemmat vanhemmat tulivat opastamaan minua alas. Muistan että katto vuoti sateella ja että ämpäreiden etsiminen vuotokohtiin oli minusta seikkailu. Muistan kun siskoni syntyi. Miten taloon tuli leluja hänelle eikä minulle. Muistan että äiti mursi ranteensa liukastuttuaan jäällä. Että isä nukkui eri huoneessa. Oli talvi ja isä täytti minulle kuumavesipullon, ja kun sanoin, etten halunnut sitä, hän heitti sillä minua ja se purskahti auki seinään osuessaan. Muistan että he kertoivat minulle muuttavansa erilleen. Minä hurrasin ja sanoin »ei enää tappelua».

Muistan kun muutimme. Äiti purki tavaroitamme yläkerran makuuhuoneessa, koska se oli ainoa huone, jossa oli kunnollinen lattia. Muistan kun ulkona satoi

ja me olimme kaikki samassa vuoteessa pysyäksemme lämpimänä. Muistan siskon kuukausia kestäneen yskän ja että seinät olivat aina kosteat. Muistan lähikaupan mukavan sedän, joka antoi meidän ostaa leipää ja maitoa velaksi palkkapäivään saakka. Muistan aurinkoisia iltapäiviä ja maalaamisjuhlia ja päivän, jona äiti laittoi puutarhaamme keinun. Muistan että kävin tapaamassa isää viikonloppuiltapäivinä. Hän teki meille lämpimiä voileipiä grillillä, joka toimi vain, jos sen päällä seiso, ja leivän tiesi olevan valmis silloin, kun jalkaa alkoi polttaa. Muistan että hänet häädettiin, kun hän ei pystynyt maksamaan laskuja, ja sitten hänellä ei ollut kotia. Muistan että kävimme kylässä äidin ystävillä, jotka olivat myös isän ystäviä, ja näin siellä isän huonekaluja. Muistan osoittaneeni niitä ja sanoneeni: »Tuo on meidän pöytä.» Muistan että kysyin äidiltä, miksi siellä oli isän tavaroita, ja äiti oli vihainen eikä voinut puhua ja sitten lähdimme kotiin.

Äiti kuljetti meitä autolla joka paikkaan. Kouluun. Kauppaan. Puistoon. Viikonloppuisin isää tapaamaan. Äiti vei meidät autolla katsomaan isää sairaalaan. Sairaala oli kaukana keskustasta, ja äidin ajaessa me lauloimme suosikkikokoelmakasettimme mukana. Kun nousimme autosta, äiti varoitti meitä, ettei isä ehkä olisi kovin hyvällä tuulella. En ymmärtänyt, kun äiti sanoi isän olevan »katkolla». Vein isälle huoneestani julisteen, jossa luki »Don't Worry Be Happy». Eronsa jälkeisinä vuosina kumpikaan vanhemmistani ei vaikuttanut olevan kovin

hyvä olemaan onnellinen.

Entä mitä he muistavat? Mitä heille on jäänyt kaikesta kokemastamme mieleen? Kuinka äiti selvisi ilman riittäviä tuloja kahden pienen lapsen kanssa talossa, jossa ei ollut lämmitystä vaan kosteat seinät? Miten isä täytti perheen jättämän aukon elämässään? Millaista oli, kun yhtenä hetkenä oli aviomies, vaimo ja avioliitto, ja sitten ei ollutkaan? Millaista oli nukkua ensin jonkun kanssa ja äkkiä yksin? Millaista oli olla ensin kaksin ja sitten yksin? Tai ei edes yksin vaan puolikas rikkoutuneesta kaksikosta?

SUURIN OSA MUISTA perheistä oli erilaisia kuin meidän. Siihen aikaan ihmiset pysyivät yhdessä lasten takia, perheen takia, avioliittoinstituution takia. Kun vanhempani, heille tyypillisen omituisesti, järjestivät »erojuhlat» kertoakseen suhteensa loppumisesta, yksi heidän ystävästään polvistui eteishallin lattialle ja rukoili heitä pysymään yhdessä. Ja vaikka pariskunnat olivat muuttaneet erilleen, he olivat silti yhdistettyjä, toisiinsa sidottuja, yhä naimisissa, Ei ollut muita vaihtoehtoja. Avioero oli kielletty Irlannin perustuslaissa.

Suunnilleen vuosi vanhempieni eron jälkeen opettajani jakoi lukukauden loppuksi todistuksemme. Ruskea kirjekuori jokaiselle oppilaalle – paitsi minulle. Opettaja pyysi minua jäämään luokkaan. Kun muut lapset olivat rynnänneet meluten ulos, kävelin opettajan pöytää kohti

ja pelkäsin tehneeni jotakin pahaa. Hän ojensi minulle kaksi ruskeaa kirjekuorta, yhden kummallekin vanhemmalle. Ehkä hän oli ajatellut, että minua hävettäisi saada ne luokkakavereideni edessä. Nämä kuitenkin odottivat minua oven ulkopuolella. »Miksi sinun piti jäädä luokkaan?» he halusivat tietää.

Yritin kompensoida erilaisuuttani kertomalla tarinoita. En tajunnut, että tarinoiden olisi pitänyt olla totta – luulin että niiden piti olla vain kiinnostavia. Kerroin luokkakavereilleni tarinoita. Kerroin että osasin hengittää veden alla kuin merenneito. Kerroin että yhtenä viikonloppuna minulle oli tehty munuaissiirto. Kerroin että koulunpihan etanat olivat myrkyllisiä ja että vakoojat toivat niitä sinne halutessaan tappaen lapsia. Yleisöni kuunteli ja nauroi ja kutsui minua lopulta valehtelijaksi. Sen jälkeen minusta tuli epäilyttävä. Eräänä lauantai-iltapäivänä olin kotona keittiössä ja puhelin soi. Kun vastasin, kuulin pelkkää kikatusta. Siellä olivat luokkani tytöt, jotka soittivat kertoakseen, että heillä oli juhlat eikä minua ollut kutsuttu.

Eronsa jälkeen vanhempani tapasivat aluksi toisiaan säännöllisesti ja heillä oli suhteellisen asialliset välit. Jossain vaiheessa heidän ensimmäisen erovuotensa loppulla he kuitenkin lopettivat puhumisen toisilleen. Oikeastaan isä lopetti puhumisen äidille, ja sitten äiti, vaihtoehtojen puuttuessa, lopetti niin ikään puhumisen isälle.

Millaista on, kun vanhemmat eivät puhu toisilleen? En tarkoita sitä, kun he ovat huonolla tuulella ja pitävät *väliaikaista* mykkäkoulua. Tarkoitan sitä, kun he eivät koskaan vaihda sanaakaan keskenään. Millaista se on?

Kun vanhemmat eivät puhu toisilleen, lapsesta tulee viestien välittäjä. Kun lapsi haluaa nähdä isäänsä, hän sopii itse päivästä ja paikasta ja kellonajasta. Kun isä antaa kirjeen »sille ämmälle», lapsen pitää viedä se äidilleen. Kun äiti ottaa kirjeen ja itkee, lapsi syyttää itseään. Kun lapsi tekee jotakin pahaan ja äiti sanoo ilkeimmällä äänellään, että tämä on aivan kuin isänsä, lapsi syyttää itseään taas. Kun isällä on uusi tyttöystävä ja hän peruuttaa tapaamisen lapsen kanssa, lapsi on hämillään. Kun isä sanoo, että hän on kyllästynyt lapsiin ja että lapsi voi painua helvettiin, tämä on entistä enemmän hämillään. Kun joskus se ei olekaan isä vaan äiti, joka on humalassa eikä voi hakea lasta kotiin tai tehdä iltaruokaa tai peitellä sänkyyn, lapsen maailma alkaa hajota, koska äiti on ollut ainoa sitä koossa pitävä asia. Sellaista se on.

Se on myös tällaista: Lapsi on kymmenen, ja äiti on muualla juhlassa, ja puhelin soi, siellä on isä, joka sanoo aikovansa tappaa itsensä sinä yönä, ja lapsi sanoo: »Mutta minä rakastan sinua, isä», ja isä sanoo, että hän tietää, että lapsi on ainoa ihminen, joka häntä rakastaa, ja sitten isä sulkee puhelimen. Ja lapsi istuu puhelin kädessä koska ei tiedä, oliko isä tosissaan, eikä hän tiedä, mitä isä häneltä toivoo, mutta hän tietää, että jotakin häneltä toivotaan, ja hän pelkää, että jos hän ei keksi oikeaa vas-

tausta, hän ei näe isää enää koskaan. Ja sitten lapsi sulkee luurin, koska hän ei tiedä, missä isä asuu tai mikä sen paikan puhelinnumero on, ja hän on vasta kymmenen, joten hän menee takaisin nukkumaan ja itkee itsensä uneen. Ja seuraavana aamuna lapsi löytää isän työnumeron ja soittaa siihen ja isä vastaa ja on elossa, mutta nyt hän huutaa lapselle, koska tämä häiritsee häntä. Niinpä lapsi ei sano mitään edellisestä yöstä eikä hän kerro äidille eikä hän kerro ikinä kenellekään, koska tämän tarinan kertominen ei koskaan muuttaisi sitä hyväksi.

Löysin äskettäin vanhasta valokuvalaatikosta äidille lähettämäni postikortin. Se on kirjoitettu isokokoisella ja huolellisella lapsen käsialallani, mutta kortin osoitteen on sutaissut isä harakanvarpaillaan. Kortissa lukee: »Hei äiti, on aika hyvä sää. Mitä kuuluu. Toivottavasti hyvää. tiesitkö että olen tulossa kotiin maanantaina 5. elokuuta kirjoitan vain että varmasti tiedät Terveisin Emily». Tuo kortti on pysyvä muistutus siitä, että olimme lapsia ennen kännyköitä, ennen kuin kaikissa taloissa oli edes lankapuhelin. Silti minusta tuntuu nyt oudolta, että isä on pyytänyt tyttärtään kirjoittamaan postikortin vahvistaakseen päivän, jona palauttaisi meidät äidille. Ja lisäksi on tietenkin monia asioita, joita kortissa ei sanota. Osoitteen yläpuolelle isä on kirjoittanut vain äitini etunimen ensimmäisen kirjaimen ja sukunimen, ikään kuin hän ei olisi halunnut kirjoittaa tämän koko nimeä. En kommentoi viestissäni kuvaa kortin kääntöpuolel-

la – sumun keskelle eksynyttä purjevenettä – vaikka se tuntuu sanovan pateettisen paljon. Enkä minä ole kirjoittanut »olisitpa täällä», mutta kun katson nyt korttia, näen että se on sen todellinen viesti.

*

KUN OLIN KAHDEKSANTOISTA ja ensimmäistä vuotta yliopistossa, avioero-oikeudesta järjestettiin kansanäänestys. Sen innoittamana yliopiston väittelykerho piti debatin otsikolla: »Pitäisikö avioero sallia Irlannissa?» Menin kuuntelemaan ajatellen, että voisin oppia jotakin.

Väittely muistutti teatterinäytelmää kirkkaasti valaistussa tilassa. Puheenvuorot vaihtuivat ennustettavasti kuin ne olisi käsikirjoitettu. Väitteet olivat huolella rakennettuja ja harjoiteltuja, mutta olin kuullut kaikki asiat ennenkin, eikä mikään tuntunut aidolta. Ja kun katsoin puhujalistaa, ymmärsin miksi. Yksikään väittelijöistä ei edustanut minun maailmaani, yksikään heistä ei sanonut: »Minulla on tästä kokemusta. Antakaahan kun kerron.» Keskustelu oli täysin hypoteettinen. Muut eivät tieneet, mitä minä tiesin. Tai sitten tiesivät, mutta eivät kokeneet tarpeelliseksi sanoa sitä ääneen. Sillä kaiken pyhistä avioliittolupauksista höpöisemisen lomassa kukaan ei nimennyt aiheessa piilevää todellista vaaraa: olemassaolemattomuuden limboa.

Lukuun ottamatta asumuserosopimusta, jonka mukaan isäni oli määrä olla lasten yhteishuoltaja, vanhem-

Kinon kaikille
jotka miettivät,
ovatko ne tarpeeksi
naisellisia tai miehettä,
tarpeeksi haluttavia tai
älykkäitä, tarpeeksi
kilttejä tai rohkeita.

Siskokset löytävät isänsä korfulaisesta sairaalasta vailla hoitoa ja ihmisarvoa. Itsepäinen isä ei edes halua hoitoa, saati palata kotiin Irlantiin, mutta ei häntä voi hylätä sairaalasänkyynkään.

Isän alkoholismi on yksi Emilie Pinen autofiktion kipeistä ja paljaista aiheista – niistä joista on vaikea puhua. Itseään säästelemättä Pine kirjoittaa vanhempiensa erosta ja puhumattomuudesta, rajusta nuoruudesta, lapsettomuudesta sekä seksuaalisesta väkivallasta. Lopulta hän kirjoittaa myös lohdusta. Vaikka kirjoittaminen omakohtaisista aiheista tuntuu vaaralliselta ja häpeälliseltä, se tuntuu myös välttämättömältä.

ISBN 978-952-300-657-7

KL 84.2